

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีเกษตรกรจำนวนมากที่เลิกอาชีพการเลี้ยงสัตว์เนื่องจากประสบกับภาวะการขาดทุน เพราะต้นทุนในการผลิตที่สูงและขาดตลาดรองรับ ดังนั้นการที่เกษตรกรจะเริ่มต้นทำการเลี้ยงสัตว์ด้วยตนเองนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะขาดความรู้ในการเลี้ยงที่ถูกต้อง ความชำนาญ ประสบการณ์ และเงินทุน ตลอดจนความช่วยเหลือจากรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่ทำได้เพียงระดับให้คำแนะนำในการเลี้ยง ซึ่งยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในกรณีที่เกษตรกรไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงมาก่อน และยังขาดเงินทุนที่ใช้ในการลงทุน ดังนั้นภาคเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเสริมบทบาทของรัฐในการช่วยเหลือเกษตรกรได้ตามนโยบายการพัฒนา โดยเอกชนมีส่วนร่วมด้วยการนำระบบตลาดข้อตกลงมาใช้ ซึ่งเป็นระบบของการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับบริษัทคู่สัญญา ปัจจุบันระบบตลาดข้อตกลงในประเทศไทยมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1. โครงการส่งเสริมการเลี้ยง เกษตรกรผู้เลี้ยงมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ยังขาดโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง กรณีนี้เกษตรกรจะต้องนำที่ดินไปจ้างกับสถาบันการเงินเพื่อให้ได้ทุนทรัพย์ เพื่อจัดสร้างโรงเรือน และจัดหาอุปกรณ์การเลี้ยง โดยมีข้อตกลงกับบริษัทให้เป็นผู้จัดหาพันธุ์สัตว์เลี้ยง ยา อาหารสัตว์ และอุปกรณ์การเลี้ยงให้ เมื่อเลี้ยงจนได้ขนาดตามกำหนด บริษัทจะนำไปจัดจำหน่ายโดยให้ผลตอบแทนแก่ผู้เลี้ยงในอัตราที่แน่นอน ซึ่งผู้เลี้ยงไม่ต้องเสี่ยงต่อความผันผวนของราคาตลาด

2. โครงการประกันราคา เกษตรกรผู้เลี้ยงมีที่ดิน โรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง และทรัพย์สินถาวรอื่นๆ เป็นของตนเอง ได้ทำสัญญากับบริษัทที่ทำธุรกิจการเกษตร โดยได้รับสัตว์เลี้ยง ยา และอาหารสัตว์ ในรูปสินเชื่อ เมื่อเลี้ยงจนได้น้ำหนักและขนาดตามที่กำหนด จะส่งขายให้แก่บริษัทคู่สัญญาตามราคาที่ตกลงไว้ (บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด, 2534)

ถ้าจะวัดความสำเร็จในการเลี้ยงสุกรขุนแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีประสบการณ์นั้นต่างก็ดำเนินธุรกิจของตนไปอย่างราบรื่น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือที่เรียกว่าความรู้ทางวิชาการนั้นไม่สำคัญ หรือไม่มีประโยชน์ต่อการเลี้ยงสุกรขุน แต่ผู้ที่ผ่านประสบการณ์มาแล้วมักจะได้เปรียบกว่า โดยการจ้างนักวิชาการหรือผู้ชำนาญไว้ในฟาร์มด้วยค่าจ้างที่สูงในขณะเดียวกันตัวเองก็พยายามหาความรู้โดยการอ่านบทความต่างๆ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรืออาจจะกล่าวได้ว่าความสำเร็จของเขาเกิดจากการนำเอาประสบการณ์ และวิชาการเข้ามาใช้ร่วมกันนั่นเอง

ดังนั้นผู้เริ่มต้นเลี้ยงสุกรขุนควรต้องขวนขวายหาความรู้เพื่อจะได้ผลิตสุกรขุนให้มีประสิทธิภาพ ผู้ที่เลี้ยงอยู่ก่อนแล้วก็ควรพยายามหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลิตให้ดียิ่งขึ้นแน่นอนความรู้ใหม่ๆ จะไม่มีวันสิ้นสุด เอกสารนี้เป็นการรวบรวมเอาความรู้พื้นฐานมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น แต่ขจัดความเชื่อเก่าๆ ให้หมดไป โดยการนำผลการทดลองมายืนยัน และพยายามเน้นให้ทราบว่า จะต้องทำอะไร เมื่อไรและอย่างไร จึงจะได้ประโยชน์หรือกำไรจากสุกรขุนมากที่สุด ทั้งผู้เริ่มต้นเลี้ยงหรือแม้แต่ผู้ที่กำลังเลี้ยงอยู่แล้วก็ตาม

ถ้าท่านจะเริ่มต้นเลี้ยงสุกรขุน ควรพยายามคิดและคิดตามปัญหาและทางแก้สถานะของการเลี้ยงสุกรขุนในบ้านเราให้ดี การเริ่มต้นเลี้ยงครั้งละไม่กี่ตัว เพื่อหาประสบการณ์และความชำนาญ ก่อนที่จะดำเนินเป็นธุรกิจใหญ่โต จะเป็นแนวทางที่ถูกต้องว่า พยายามถึงผลดีและผลเสียของการเลี้ยงสุกรขุนในสภาพของตัวเองให้รอบคอบ ตลอดจนเงินทุนและแหล่งของค่านำนาน่าว่าจะได้มาอย่างไร จากที่ไหน เป็นต้น

การเลี้ยงสุกรทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2541 พบว่ามีจำนวน 8.8 ล้านตัว และการเลี้ยงสุกรเกือบทั้งหมดร้อยละ 99.4 ใช้เพื่อการบริโภคภายในประเทศ สัดส่วนการเลี้ยงจำแนกตามรายภาคดังนี้ ภาคกลางมีการผลิตสุกรมากที่สุด ประมาณร้อยละ 54 รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออก เชียงเหนือร้อยละ 19.3 ภาคเหนือร้อยละ 14.3 และภาคใต้ร้อยละ 11.2 ของการผลิตสุกรทั้งหมด (กรมปศุสัตว์ ; 2541) จะเห็นได้ว่าในเขตภาคเหนือ มีการเลี้ยงสุกรอยู่น้อย ทำให้มีการนำสุกรขุนมีชีวิตจากภาคกลางขึ้นมาขายในภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ซึ่งมีผลกระทบต่อราคาสุกรมีชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ทำให้เกษตรกรรายเล็กไม่สามารถแข่งขันกับราคาตลาดได้ จนต้องเลิกกิจการไป ดังนั้นบริษัทเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่เลี้ยงสุกรในเชิงธุรกิจแบบครบวงจร ได้หันมาทำการผลิตในรูปแบบโครงการจ้างเลี้ยงขึ้นภายใต้ระบบตลาดข้อตกลงที่มีการทำสัญญาร่วมกันระหว่างเกษตรกร และบริษัทเอกชน ซึ่งรูปแบบฟาร์มสุกรประเภทนี้สามารถแก้ไขปัญหาการราคาสุกรได้ โดยบริษัทเอกชนจะให้ผลตอบแทนแก่เกษตรกรดังนี้ สุกรขุนที่ผลิตได้อายุไม่เกิน 4 เดือนบริษัทจะจ่ายเงินให้กิโลกรัมละ 1.50 บาท และรางวัลอัตราการแลกเนื้อ (FCR) กรณีที่ทำอัตราการแลกเนื้อได้เท่ากับหรือต่ำกว่าที่บริษัทกำหนด จะได้รับรางวัลอีก 0.20 บาทต่อกิโลกรัมน้ำหนักที่เพิ่มจากการเลี้ยง (ฝ่ายส่งเสริม บริษัทเบทาโกรภาคเหนือ อุตสาหกรรมจำกัด ; 2542) จึงทำให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้ จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงการเปรียบเทียบการเลี้ยงสุกรขุนประเภทมีสัญญาผูกพันและอิสระของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป และเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการวางแผนการส่งเสริมเกษตรกรให้มีการเลี้ยงสุกรมากขึ้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบการเลี้ยงสุกรขุนประเภทมีสัญญาผูกพันกับการเลี้ยงแบบอิสระของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงสุกรขุนของเกษตรกรประเภทมีสัญญาผูกพันกับการเลี้ยงแบบอิสระของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมในการพัฒนาการเลี้ยงสุกรขุนของหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติต่อไป

ประเด็นที่ศึกษา

ประเด็นที่ศึกษาและใช้ในการเปรียบเทียบการเลี้ยงสุกรขุนประเภทมีสัญญาผูกพันกับการเลี้ยงแบบอิสระของเกษตรกร

1. การเตรียมโรงเรือนและอุปกรณ์ก่อนนำสุกรเข้าเลี้ยง
2. การรับลูกสุกรเข้าเลี้ยง
3. อาหารและการให้อาหารสุกรขุน
4. การตรวจดูแลสุขภาพสุกรขุน
5. การจัดการสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม
6. การจดบันทึกรายงานประจำวัน
7. การจัดจำหน่าย

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรเจ้าของฟาร์มสุกรที่เลี้ยงสุกรขุนให้กับบริษัทเอกชนภายในจังหวัดลำพูน

ฟาร์มสุกรขุน หมายถึง ฟาร์มสุกรที่เลี้ยงเพื่อเอาเนื้อโดยเฉพาะ โดยมีน้ำหนักประมาณ 80-100 กิโลกรัม เพื่อส่งตลาด

อายุ หมายถึง อายุปัจจุบันของเกษตรกรในปีทำการวิจัย

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาต่างๆ

รายได้รวมจากการเลี้ยง หมายถึง รายได้ทั้งหมดจากการผลิตสุกรที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่าย
ต่างๆ ออก

ประสบการณ์ในการทำฟาร์มสุกร หมายถึง จำนวนปีที่เกษตรกรเริ่มต้นเลี้ยงสุกรมาจนถึง
วันที่ทำการสัมภาษณ์เกษตรกร

เงินทุน หมายถึง เงินทุนของตนเองหรือเงินทุนกู้ยืมมาจากสถาบันการเงินต่างๆ เพื่อใช้ใน
การผลิตสุกร

การทำสัญญาร่วมกัน หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรและบริษัทเอกชนได้ตกลงทำสัญญา
ร่วมกันภายใต้เงื่อนไขของระบบตลาดข้อตกลง

ขนาดของฟาร์มสุกร หมายถึง จำนวนสุกรขุนที่มีอยู่ในฟาร์ม

แรงงานในฟาร์ม หมายถึง บุคลากรทั้งหมดที่ทำงานในฟาร์มสุกร และมีหน้าที่ร่วมกันใน
การผลิตสุกร ซึ่งรวมถึงแรงงานที่จ้างด้วย

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบปะ พูดคุยกับเจ้า
หน้าที่ส่งเสริม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องการผลิตสุกรในรอบ 1 เดือน

การได้รับข่าวสารทางการเกษตร หมายถึง จำนวนครั้งในรอบสัปดาห์ที่เกษตรกรเจ้าของ
ฟาร์มสุกรขุนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงสุกร จากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและ
วารสารต่างๆ

การฝึกอบรม หมายถึง เกษตรกรที่เลี้ยงสุกรขุนได้รับการฝึกอบรม การจัดฟาร์ม และการ
สุขภาพจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน

การเลี้ยงประเภทมีสัญญาผูกพัน หมายถึง การดำเนินงานภายใต้ระบบตลาดข้อตกลง
ระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุน และบริษัทเอกชนตามเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ที่จะปฏิบัติต่อกัน ได้
แก่ การทำสัญญาข้อตกลงการผลิตจำนวนสุกร การให้ผลตอบแทนที่แน่นอน และการปฏิบัติอื่นๆ
ที่เอื้ออำนวยต่อกัน

การเลี้ยงสุกรแบบอิสระ หมายถึง การดำเนินงานของเกษตรกรในการเลี้ยงสุกรขุนที่มีการ
ใช้เงินทุนในการสร้างโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง พันธุ์สัตว์ ยาและอาหารของตนเองทั้งหมด และ
เมื่อส่งจำหน่ายสามารถส่งขายให้แก่พ่อค้ารายอื่นๆ ได้

ความคิดเห็นของเกษตรกร หมายถึง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงสุกรขุน
ประเภทมีสัญญาผูกพันและอิสระ

การจัดการการเลี้ยงสุกรขุน หมายถึง เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมของโรงเรือนและอุปกรณ์ก่อนนำสุกรเข้าเลี้ยง วิธีการให้อาหารสุกร ตลอดจนการตรวจสอบสุขภาพสุกร การจัดการสุขภาพสัตว์ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจดบันทึกรายงานประจำวัน ให้คะแนนเป็นค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weight mean score) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนน	ระดับการจัดการ	ช่วงคะแนนเฉลี่ย
3	ปฏิบัติทุกครั้ง	2.26–3.00
2	ปฏิบัติบ่อยครั้ง	1.51–2.25
1	ปฏิบัติน้อยครั้ง	0.76–1.50
0	ไม่ปฏิบัติเลย	0.00–0.75